

- א. נתבאר לעיל (פרק ג' אות ג') שבזמן שחוזרים האורות העקודים להשתלם בתוך פה דא"ק אז אור העב והגס לא יכול לחזור למאציל והוא נשאר למטה על מקומו.
- ב. טבע האורות להשאיר רושם במקום שהיו שם להאיר לתחתון ממנו¹ כמו חשק האב להאיר לבנו, ולכן כל ספירה כשעולה לספירה שמעליו השאיר רשימו באור העב והגס שלו להאיר לספירה² שמתחתיו³ שתעלה לשם, חוץ מהמלכות שאין לה למי להאיר⁴ לכן לא השאירה רושם באור העב והגס שלה⁵.

¹ מקשה היפה שעה מדוע שלא נאמר שהרשימו הוא לצורך להאיר כל אחד בכלי שלו כדלקמן (אות ט') שנעשה הרשימו בבחי' תגין ומאיר לכלי, ומתרץ דאם כן גם המלכות הייתה צריכה להשאיר רשימו בשביל כליה, ועיין בית לחם שמוסיף דאם כן גם הכתר לא היה צריך להשאיר רשימו כיון שהכלי שלו נעשה רק אחר כך בחזרת האורות כדלקמן (אות י"ז), ועיין במזכיר שלום שמתרץ דהיות דלא היה עדין בחי' כלים דהם היו רק בבחי' עור העב והגס לכן לא היה צריך רשימו ולכן כל הטעם שהשאירו רשימו היה להאיר לתחתון ממנו רק אחר שנעשה כלי אז הרשימו באו להאיר בכליהם, ולפי מה שכתבתי לקמן (בהערה 46 ובהערה 49) יובן יותר דהרושם הזה הוא רושם מיוחד בשביל להאיר לתחתון ממנו כמו שאומר טבע העליון להאיר לתחתון ויש לו חשק להאיר בו כמו חשק האב להאיר לבנו וזה כל מטרת השארת הרשימו, רק אחר שהתחתון ממנו גם נסתלק ואין להרשימו יכולת להאיר לו אז כל רשימו באו להאיר בכלי שלו עצמו.

² מקשה היפה שעה מדוע בו' ספירות דז"א כל אחד מניח רשימו לזה שתחתיו הרי כל אחד גדול כחבירו ואינם צריכים זה לזה, ועיין באש"ל ובמזכיר שלום שמפרשים שכל ו' ספירות דז"א הרשימו שמניחים הם לצורך המלכות והיינו שכל אחד מניח חלק אחד מו' בשביל המלכות, ומה שאומר שהיסוד הניח רשימו לצורך המלכות אין הכוונה דווקא יסוד רק כל הו' קצוות, ומדיקים מלשון רבנו שאומר כיצד הכתר הניח רשימו וכו' והבינה לז"א והז"א לנוקבא, משמע שהרשימו דבינה הוא לכל הז"א והרשימו דז"א כולו הוא לצורך המלכות, ובמזכיר שלום מוסיף שאפשר שגם כל הה' ספירות דז"א נותנים ליסוד בחי' כללות דרשימו על דרך שנתבאר לעיל בפרק ג' (אות י') שכל אחד מספירות דז"א כשיצא מפה דא"ק אז נתן ביסוד בחי' כללות דנפש, (ונראה לי שצריך לומר שאמנם אחר עשית הכלים שאז מהרשימו נעשים בחי' תגין כפי שיבואר לקמן (אות י"א) אז כל אחד מהרשימו שלו נעשה בחי' תגין רק לעצמו ורק היסוד הוא נותן גם למלכות בחי' רשימו שזה מעלת היסוד על שאר הספירות).

³ הנה לכאורה הרושם הזה הוא סוג רושם חזק בשביל להאיר לספירה שמתחתיו וגם נעשה אחר כך בבחי' תגין, אבל זה לא בחי' רושם דאנו אומרים תמיד דכל אור משאיר רושם במקום שהיה שם, דאם כן גם בעברו בכלים דשאר הספירות צריך להשאיר רושם וגם מה גריעות אור המלכות יותר מכל אור שלא השאירה רושם אפילו שאין לה למי להאיר, ושמעתי בשם בעל הסולם דיש רושם בבחי' נפש שהוא הנשאר תמיד, ויש רושם בבחי' רוח שבחי' רוח הוא תמיד משפיע לאחרים ולכן כל הספירות שיש להם למי להשפיע אז משאירים בחי' הרוח דרושם אבל המלכות שאין לה למי להשפיע לכן לא משאירה אותו רושם.

⁴ עיין בעץ חיים (פרק ו') הטעם שהמלכות לא משארת רשימו לעולמות האצילות שאחר כך היו מתחתיה, דהיות שבכל זאת זה לא אותו סוג אור דזה אור של עקודים ובעולמות האצילות

- ג. הרושם שמשאיר כל ספירה אין מסתלקת לעולם אפילו שכבר עלו כל הספירות בחזרה למאציל בפה דא"ק.
- ד. בעלות הכתר או אחד מהספירות למאציל אז בעת עלייתו⁶ גם מאיר ללמטה, אך מאיר מאחוריו⁷, כי אין אור המאציל נפסק אפילו רגע אחד מן המקבלים הנאצלים⁸, אך בתחילה שהיה האור יורד דרך ירידתו היה האור בא ביושר שהוא רחמים מה שאין כן האור שבא בעת חזרתם אז הוא בחי' דין הואיל ובא דרך אחוריים.
- ה. באור שבא בעת חזרתם יש הפרש בין הספירות שבספירת החכמה מקבל האור רק מאחור אחד שהוא אחורי הכתר, אבל הבינה מקבלת כבר דרך אחורי ב' ספירות שהם כתר וחכמה, וכן החסד מקבל אחורי ג' ספירות וכן בכל הספירות עד שנמצא שהמלכות כבר מקבלת מאחורי ט' ספירות⁹.
- ו. עוד יש חילוק בין הספירות שלמשל ספירת התפארת מקבל את אחורי הגבורה שהם דינים קשים מה שאין כן הספירות הקודמים¹⁰ הם יותר ממותקים, ונמצא שיש ג' בחי' באורות הנמשכים דרך אחוריים, דינים

הוא סוג אור של עולם הנקודים והורודים והם לא יכולים לסבול אור גדול כזה דרשימו של מלכות דעקודים לכן לא משארת להם רשימו.

⁵ באוצרות חיים המודפס יש הג"ה ונראה שהוא מהרמ"ז דבזמן שהמלכות עולה לכלי היסוד אז היא משאירה רשימו ביסוד והוא בחי' עטרת היסוד.

⁶ ואפילו לאחר שעלו כל האורות לפה דא"ק, וזה חוץ מאור הרשימו שנשאר כדאיתה בעץ חיים (פרק ז'), ועיין בכרם שם דמבאר דהאור דאחורים הוא אור דבחי' חיות העולמות שהוא אור מועט ואין בו כל כך להועיל לתחתונים דמתקים רק רגע אחד וצריך שתמיד ימשך להם זה האור ולא יפסק אפילו רגע אחד, אבל אור הרשימו הוא מהאור שמשפיע שנשאר והוא אור חזק הקים תמיד ואין צריך לקבל אור חדש, והיות והוא שמשפיע לכן כל סיבת השארתו הוא בשביל להאיר לתחתון כדלעיל (אות ב'), ועיין לעיל הערה (46) מבעל הסולם.

⁷ מאחוריו הכונה לאחורי הכלים, כפי שמבואר לקמן (פרק ח') דלשון פנים ואחור שייך רק בכלי, ובאורות שייך החילוק אור ישר שהוא רחמים ואור חוזר שהוא דין.

⁸ ומה שאמרנו לעיל (בפרק ד' אות א') שבזמן שהכתר עולה אז באותו זמן אין כוונת הכתר להאיר ולכן מסתלק מכולם התוספת שהיתוסף מכוח הכתר וכן בעלית שאר הספירות, הכונה לגבי דרגת האור הראשון שעכשיו עולה, אבל עכשיו מדבר באור היורד להאיר לבחי' הכלי.

⁹ באוצרות חיים המודפס יש הג"ה והוא ממבוא שערים (קנ"ז ע"א) שבכל הספירות יש שם הוי"ה ובאחוריו הוא שם הוי"ה בריבוע שמספרו ע"ב והנה ט' אחוריים הם ט' פעמים ע"ב ועם הכולל הם גימ' תרמ"ט שהוא גימ' תרגום, והיות והמלכות מקבלת אורותיה דרך ט' אחוריים לכן היא נקראת תרגום.

¹⁰ עיין בכרם שמדייק מלשון רבנו שרק הספירות העליונים הם יותר ממותקים אבל הספירות שאחרי התפארת הם כבר גם בבחי' דינים קשים כיון שגם מקבלים האורות העוברים דרך אחורי הגבורה.

גמורים, דינים ממוצעים, דינים חלשים¹¹, וזה הכל תלוי איזה אורות אחוריים מקבלים.

ז. אור הרשימו שמשאיר כל ספירה הוא מהאור הבא ביושר שהוא רחמים ולכן גם הוא רחמים.

ח. על ידי שהאור הבא דרך אחוריים שהוא דין פוגע באור הרשימו שהוא רחמים, וגם שאור האחוריים בא מלמעלה וחפצו לירד ואור הרשימו אפילו שאינו עולה ללמעלה בכל זאת חפצו ורצונו לעלות אל מקורו¹², ועל ידי זה שאינם שווים אז הם מכים ומבטשים זה בזה ועל ידי זה נופלים ניצוצין^{13 14}.

ט. לסיכום יוצא שבבחי העקודים יש גם ד' אורות שהם בחי' טנת"א, א. האור הבא ביושר מבחי' פה דא"ק, והוא בחי' טעמים.

ב. האור שהוא הרשימו שנשאר מאור הראשון, והוא בחי' תגין.

ג. האור שהוא בא דרך עלית הספירות שהם בחי' אחוריים ודין, והוא בחי' נקודות.

ד. האור שהוא הניצוצין שנעשה על ידי הכאת ובטישת האורות זה בזה, והוא בחי' אותיות שהם כלים.

י. כפי מה שנראה למורנו מהרח"ו זצ"ל אז בחי' הכלים עצמם נעשה בעלית האור ללמעלה שאז האור הזך נפרד מאור הגס ומזה נעשה הכלי כדלעיל (פ"ג אות ג'), ומהניצוצות שנופלים על ידי ההכאות נעשה בחי' כמו הרפ"ח ניצוצין שנופלים בעולם האצילות בעת מקרה המלכים בתוך הכלים כדי שיהיה להם איזה בחי' אור כך גם הניצוצין האלו הם מאירים¹⁵ בתוך הכלים¹⁶, והואיל והם חיות הכלים הם נקראים בחי' כלים.

¹¹ ואפשר שמאחורי הכתר והחכמה הוא דינים חלשים ומאחורי הבינה הוא כבר דינים ממוצעים.

¹² עיין בשער הקדמות (דף ט"ו ע"ב) שמקורו הכונה על האור הראשון שעכשיו עלה.

¹³ עיין בספר הדרושים שהניצוצין הנופלים הם מבחי' אור הג' שהוא דין, דהוא גרוע מאור הרשימו, שתמיד נופלים ניצוצות מאור הגרוע.

¹⁴ הנה בע"ח מובא כאן הגה"ה בשם מהרח"ו אשר אין מופיע באוצרות כת"י, ובאוצרות המודפס מובא זה בהגהות הרמ"ז והרנ"ש אך באוצרות דפוס ראשון (קאריץ) מופיע זה סתם בשם הגה"ה וכנראה זה מהגהות הרמ"ז והרנ"ש, ודבריו הקדושים הוא שתמיד כל בחי' הנקרא נקודות הוא בחי' נוקבא שהוא דין, והראיה שהוא דין דהרי יש בו בחי' הכאה שהוא דין, ועוד טעם הואיל והוא בחי' אור חוזר שהוא גם דין, אך בחי' הנקרא טעמים הוא אור ישר.

¹⁵ והם לא בדרגת אור רק הם בחי' המחיה את הכלי הנקרא אור, ועיין בשער הקדמות (דף ט"ו ע"ג) שאומר מהרח"ו ז"ל דיש ניצוצי אורות ויש ניצוצי כלים וכל בחי' משניהם היא שכ"ה ורפ"ח כי זה לעמת זה הם.

¹⁶ עיין בעץ חיים (שער ז' פרק א') דמה שאנו מכנים בכל העקודים כלי חסד או כלי גבורה או שאר כלים דשאר ספירות אין הכונה כלים נפרדים של כל ספירה דבעקודים היה רק כלי אחד

יא. נתבאר לעיל (אות ב') שהמלכות לא השאירה רושם כי אין לה למי להאיר תחתיה, ולכן כשהאורות חזרו לפה דא"ק ונשארו הכלים ואז רשימו דכל אור מאירה מלמעלה על הכלי בבחי' תגין על האותיות אז היות ולמלכות אין רשימו שיאיר אליה לכן הרשימו דיסוד הוא המאיר גם אליה.

יב. המלכות נקראת אספקלריא דלא נהרא היות וכל האור שיש לה בכלי היא רק מרשימו דיסוד, דלית לה מגרמיה כלום, ועוד טעם כפי שנתבאר לעיל (פרק ג' אות ד') שכשחוזרים האורות לירד שנית מפה דא"ק אז אור הכתר לא ירד ואור החכמה חזר לכלי הכתר ואור הבינה חזר לכלי החכמה וכן שאר הספירות, ויוצא שאור המלכות חזרה לכלי היסוד ונמצא כלי המלכות בלי אור.

יג. אור הד' דלעיל (אות ט') שהוא הניצוצין אופן עשייתו בכלי המלכות הוא, שבזמן עלית האורות שאז המלכות עולה למקום היסוד ובאותו זמן גם היסוד עולה למקום ההוד ובעת עלייתו הרי היסוד מאיר¹⁷ רק מאחוריו כדלעיל (אות ד') ואז פוגש את אור היושר דמלכות שעולה וכיון שאינם שווים כדלעיל (אות ח') אז מכים ומבטשים האור שבה דרך האחוריים דיסוד עם האור דמלכות שעולה ונופלים ניצוצות לבחי' הכלי דמלכות.

יד. אופן עשית הכלים דשאר ספירות חוץ מהמלכות והכתר הוא¹⁸ דהנה כפי שנתבאר לעיל (אות ד') דאין אור המאציל נפסק אפילו רגע אחד מן המקבלים הנאצלים ולכן גם בזמן שהאורות עולים לפה דא"ק אז צריכים הכלים שנעשו מהתפרדות אור הזך מאור הגס לאור הדין שהוא בחי' חיות העולמות, והנה כל כלי דכל ספירה מקבלת אורה השיך לה שמגיע מהמאציל דרך אחורי הכלי של הספירה שמעליה וכשהיא מקבלת את האור בבחי' דין דרך האחוריים אז היא מכה ובוטשת ברשימו שיש לה, וכל בטישה הוא דווקא מאור אחוריים של אותו ספירה עם הרשימו של אותו ספירה (חוץ מהמלכות שאין לה רשימו) למשל היסוד כשקיבלה אור שהיא בחי' דין דרך אחורי ההוד אז לכן היות וטבע אורות האחוריים לרדת ללמטה ואור הרשימו רצונו

רק הכונה על חלקי הכלי כמו למשל כלי ארוך אחד המורכב מעשר חלקים וכל חלק פועל לעצמו.

¹⁷ הכונה לאור המלכות הבא דרך אחורי כלי היסוד כפי שיבואר לקמן (אות י"ד).

¹⁸ פירשתי על פי דברי הכרם והטועמיה עם קצת שינויים, ועין בשפת אמת ואש"ל ודגלי אהבה ובית לחם שלמדו באופן אחר, וכן עיין בלשם שלומד באופן אחר, ועיין בפתיחה לספר הדרושים לר' אפרים פאנצ'ירי (ד' ע"ב) שמבאר שכל ספירה בעת שעלתה לספירה שלמעלה ממנה אז פגעה ברישמו של הספירה העליונה ובוטשים זה בזה ונופלים ניצוצות ונעשה מזה כלי, כגון שהיסוד עלתה להוד אז פגעה ברישמו של ספירות ההוד ובטשו זה בזה ונפלו ניצוצות ונעשה מזה כלי היסוד וכן גם המלכות שכשעלתה ליסוד אז פגעה ברישמו של ספירות היסוד ובטשו זה בזה ונפלו ניצוצות ונעשה מזה כלי המלכות, אך כל הביאור הזה קשה לישיב בדברי רבינו ואפילו בלשון המובא בספר הדרושים בשער העקודים.

לעלות אל מקורו וכן האור הבא דרך אחוריים הוא דין ואור הרשימו הוא רחמים ולכן מכים ומבטשים זה בזה ועל ידי זה נופלים ניצוצין ואז נעשה ניצוצי הכלי דיסוד, וכן היה בכל הספירות חוץ מהכתר¹⁹.

טו. הטעם שהכתר לא עשה כלי, הואיל וכדי שיוכל האור החוזר להכות צריך לקבל מלמעלה אור דין ואור דין נעשה על ידי שעובר מאחוריים דספירה שמעליו והואיל והכתר אין לו אחוריים שיעבור האור המגיע אליו לכן אין לו אור דין וכולו הוא רחמים לכן לא יכול להכות.

טז. אור הרשימו אינו נכנס בתוך הכלי רק הוא עומד בחוץ ומאיר וממשיך לכלי אור ומחיה אותו, ולכן נקרא בחי' תגין שהם מעל האותיות.

יז. הנה נמצא שלכתר יש רשימו אבל הניצוצין דכלי אין לו, ולשאר הספירות יש רשימו וניצוצין דכלי, ולמלכות יש ניצוצין דכלי אבל אין לו רשימו.

יח. אופן עשית הניצוצין דכלי הכתר הוא, שאחרי שקיבלו כל הספירות אור מהמאציל וחזרו לירד ואז הכתר נשאר בפה דא"ק והחכמה נכנסה לכלי הכתר (כדלעיל פרק ג' אות ג') ואז מכה אור החכמה את אור רשימו דכתר הואיל ובא מלמעלה שהוא גבוה מרשימו דכתר וכן רשימו דכתר מכה באור החכמה הואיל והוא במציאות אור כתר שהוא יותר גבוה מהחכמה לכן הוי הכאות כפולות ונעשו מהניצוצין ב' כלים אחד לרשימו דכתר ואחד לחכמה²⁰.

¹⁹ צריך להבין מדוע כשעולה היסוד ויורד אור האחוריים דיסוד דרך אחורי ההוד מדוע מכה ברשימו של היסוד ולא מכה באור עצמו של היסוד כמו במלכות, ועיין בכרם ובטועמיה ובשמן ששון שאומרים שההכאה היא דווקא באור שהוא בדרגת רשימו וגם במלכות ההכאה היא באור הרשימו הנמצא ביחד עם כל האור, ואפשר עוד שבטישה היא רק בחלקי האור שהוא לצורך להאיר שהם הרשימו שנשאר להאיר וכן האור דאחורים שהוא לצורך חיות העולמות והם מכים ומבטשים ביניהם דכל אחד מבחי' אחרת אבל עיקר האור שעולה למעלה שאין חפצו עכשיו להאיר והוא בבחי' סילוק האור אז אין לו רצון להלחם עם האור החוזר רק במלכות שאין ברירה וצריך שיהיה בחי' ניצוצין לכלי אז יש קצת בטישה ביניהם.

²⁰ עיין בית לחם שמקשה מדוע שאור החכמה נכנסה למקום הכתר כדי לעלות לפה דא"ק לא בטש הרשימו דכתר לאור החכמה, ומתרג' דהיות שאור החכמה לא נכנסה למקום הכתר כדי למלוך שם רק דרך מעבר לכן לא מכה בו הרשימו דכתר, ועוד שגם אור החכמה רצונו לעלות לפה דא"ק וגם הרשימו דכתר רצונו לעלות לפה דא"ק לכן לא מבטשים זה בזה, דרך בזמן חזרת האורות שאור החכמה רוצה לירד ורשימו דכתר רצונו לעלות אז מבטשים זה בזה, ובהגהת הרנ"ש באוצרות חיים מתרג' שהכאה ובטישה זה בזה הוא רק אם כל אחד רוצה לגבור על השני ולכן בזמן חזרת האורות שלאור החכמה יש בחי' גבוה מאור הרשימו דכתר הואיל והוא בא מלמעלה, ולרשימו דכתר יש בחי' גבוה מאור החכמה שהוא מאור הכתר עצמו, לכן כל אחד רוצה לגבור על השני אבל בזמן שאור החכמה נכנסה למקום הכתר כדי לעלות אז אין לחכמה שום דבר לגבור על אור רשימו דכתר וודאי דהרשימו דכתר יותר גבוה לכן אין ביניהם הכאה ובטישה.

יט. הב' בחי' כלים הם בחי' זכר ונוקבא היינו כלי דרשימו דכתר הוא זכר והכלי דחכמה הוא נקבה²¹.

כ. הנה ענין הסתלקות האורות בחזרה לפה דא"ק הם כדמיון מציאות ביטול המלכים שהיה בעולם הנקודים, אך ההפרש ביניהם הוא כי בעקודים הוא בחי' סותר על מנת לבנות כי הכונה בהסתלקות האורות כדי שיוכל להיות מציאות כלים, אבל בנקודים הוא בחי' מיתה ממש וביטול, אך הואיל ובעקודים התחיל הויות הכלים להתגלות קצת לכן גם בעקודים היה קצת בחי' של ביטול.

כא. המשכיל יבין כי גם בא"ק היה בחי' צמצום ורבינו לא פירש פה (ועיין לעיל שער ה' פרק א' במ"ב, ובשער הקדמות י"ב ע"ב), ועוד איתה לקמן (שער ח' פרק ב' אות ג') שבשביל להוציא את עולם הנקודים אז פריס חד פרסה בטבורו דיליה שזה קרוב לענין ביטול המלכים.

כב. בפה דא"ק יש י' שרשים והם במלכות דפה דא"ק, והם י' שרשים אל י' ספירות דעקודים, וכן במלכות דעקודים יש י' שרשים אל י' ספירות דנקודים²², וכן בכל העולמות במלכות שלהם יש י' שרשים של העולם שתחתיו.

²¹ עיין בעץ חיים (שער ז' פרק ג' אות ו'-ז') מה נעשה מכלי הזכר והנקבה.

²² הנה באוצרות כת"י אין מופיע דבמלכות דנקודים יש י' שרשים אל י' ספירות דברודים, ועיין בכרם שגם אין גורס כן, דאינו מובן דנקודים וברודים הוא אותו עולם האצילות שקודם נקרא נקודות ואחר התיקון נקרא ברודים.